

МІНІСТЕРСТВА ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра організації та економіки фармації

«Затверджую»

В.о. ректора ОНМедУ,

д. мед. н., професор

Р.С. Вастьянов

ПРОГРАМА ВИБІРКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МЕТОДОЛОГІЯ ПРОВЕДЕННЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

(назва навчальної дисципліни)

підготовки: **докторів філософії на III освітньо-науковому рівні**

(назва рівня вищої освіти)

галузь знань: **22 «Охорона здоров'я»**

(шифр та назва галузі знань)

спеціальності: **226 Фармація, промислова фармація**

(код та найменування спеціальності)

Розробники: завідувач кафедри, д.фарм.н., проф. Унгурян Л.М.,
доцент, к.фарм.н., доцент Беляєва О.І., ст.викладач, к.фарм.н.
Вишницька І.В.

Одеса
2020

Вступ

Програма вивчення вибіркової навчальної дисципліни «Методологія проведення наукових досліджень» складена на підставі освітньо-професійної програми третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти з підготовки докторів філософії зі спеціальності 226 «Фармація, промислова фармація» ОНМедУ, затвердженою Вченою Радою ОНМедУ від 04.06.2020 року (протокол № 4).

Програму обговорено на засіданні кафедри «28» серпня 2020 р. (прот. № 1)

Завідувач кафедри, д.фарм.н., проф. Л.М. Унгурян Унгурян Л.М.

Програму ухвалено на засіданні предметно-циклової методичної комісії з фармацевтичних дисциплін «31» серпня 2020 р. (прот. № 1).

Голова предметної циклової методичної комісії з фармацевтичних дисциплін, Завідувач кафедри, д.фарм.н., проф. Л.М. Унгурян Унгурян Л.М.

Програму затверджено на засіданні Центральної координаційно-методичної Ради ОНМедУ від «16» вересня 2020 р. (прот. № 1)

Опис навчальної дисципліни (анотація)

Програма вибіркової навчальної дисципліни стосується формування уявлення про науково-дослідницький процес; освоєння навиків формування і використання методологічних основ наукового дослідження; вдосконалення вмінь у пошуку, доборі й опрацюванні наукової інформації, у точному формулюванні мети, завдань і висновків дослідження; формування сучасних знань і вмінь у галузі наукових досліджень, необхідних для вирішення завдань, пов'язаних з плануванням і проведенням наукових досліджень та втіленням їх результатів, сприяння розвитку наукового світогляду і творчого мислення, підготовки до самостійного виконання наукової роботи, ознайомлення з методикою підготовки повідомлень, доповідей, тез доповідей, наукових статей, дисертаційних робіт, звітністю і презентацією результатів наукових досліджень.

Програма вибіркової навчальної дисципліни визначає передумови доступу до навчання, орієнтацію та основний фокус програми, обсяг, необхідний для здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії, перелік загальних та спеціальних (фахових, предметних) компетентностей, нормативний і варіативний зміст підготовки фахівця, сформульований у термінах результатів навчання, та вимоги до контролю якості вищої освіти.

Вибіркова навчальна дисципліна «Методологія проведення наукових досліджень» складається з 4 кредитів ЄКТС (120 годин): у кожному кредиті по 15 аудиторних годин та 15 годин для самостійної роботи; усього 60 аудиторних годин та 60 годин для самостійної роботи.

Предметом вивчення вибіркової навчальної дисципліни «Методологія проведення наукових досліджень» є методологія та методи наукового дослідження, його основні етапи і особливості.

Міждисциплінарні зв'язки: базуються на вивченні здобувачами таких дисциплін, як менеджмент та маркетинг, основи економіки, інтелектуальна

власність у фармації, організація та економіка фармації, фармакоекономіка, вища математика, філософія, етика та деонтологія у фармації, українська мова професійного спрямування, іноземна мова професійного спрямування та інших дисциплін, що формують компетенції фахівця відповідної спеціальності, цілеспрямованої роботи над вивченням спеціальної літератури, уміння застосовувати знання в процесі подальшого навчання та у професійній діяльності.

1. Мета та завдання вибіркової навчальної дисципліни «Методологія проведення наукових досліджень»

1.1 Метою вибіркової навчальної дисципліни «Методологія проведення наукових досліджень» є формування комплексу знань, вмінь, навичок вільно використовувати методи наукових досліджень, володіти методологічними засадами розвитку наукового знання, принципами організації науково-дослідної роботи та вміння презентувати результати дослідження.

1.2 Основними завданнями вибіркової навчальної дисципліни є:

1) надання здобувачам ступеня доктора філософії знань щодо методології як складової науки та фундаменту наукового світогляду кожного науковця;

2) надання здобувачам ступеня доктора філософії знань відносно розуміння фундаментальних методологічних проблем наукового пізнання, основних моделей структури та розвитку наукового знання;

3) усвідомлення здобувачами ступеня доктора філософії методологічних засад творчих процесів у науковій діяльності;

4) формування у здобувачів ступеня доктора філософії навичок апробації та презентації результатів наукових досліджень в усній та письмовій формах.

1.3 Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна (взаємозв'язок з нормативним змістом підготовки здобувачів вищої освіти).

Згідно з вимогами освітньо-наукових програм спеціальностей, дисципліна забезпечує набуття аспірантами компетентностей:

- *інтегральна:*

Здатність розв'язувати комплексні проблеми, проводити незалежне оригінальне наукове дослідження та здійснювати педагогічну, професійну, дослідницьку та інноваційну діяльність в галузі медицини та фармації.

- *загальні:*

1. Здатність до вдосконалення та розвитку власного інтелектуального та загальнокультурного рівню.

2. Вміння працювати автономно, з дотриманням дослідницької етики, академічної доброчесності та авторського права.

3. Навички до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

4. Здатність до спілкування і роботи у професійному середовищі та з представниками інших професій у національному та міжнародному контексті.

5. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми, здатність генерувати нові ідеї.

6. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

7. Вміння планувати та управляти часом.

- спеціальні (фахові, предметні):

1. Глибокі знання і систематичне розуміння предметної області за напрямом та тематикою наукових досліджень у галузі фармації, майбутньої професійної діяльності у сфері вищої фармацевтичної освіти.

2. Здатність до визначення потреби у додаткових знаннях за напрямком наукових досліджень, формулювати дослідницькі питання, генерувати наукові гіпотези у сфері фармації.

3. Здатність розробляти та управляти науковими проектами у сфері фармації.

4. Здатність обирати методи та критерії оцінки досліджуваних феноменів та процесів в галузі фармації відповідно до цілей та завдань наукового проекту.

5. Володіння сучасними методами наукового дослідження.

6. Здатність проводити коректний аналіз та узагальнення результатів наукового дослідження.

7. Здатність інтерпретувати можливості та обмеження дослідження, його роль у суспільстві.

8. Впровадження нових знань (наукових даних) в освітній процес та практику охорони здоров'я.

9. Оприлюднення результатів наукових досліджень в усній і письмовій формах відповідно до національних та міжнародних стандартів.

Результати навчання

Інтегративні кінцеві програмні результати навчання, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна.

1. Застосовувати науково-професійні знання; формулювати ідеї, концепції з метою використання в роботі освітнього та наукового спрямування.

2. Демонструвати знання методології дослідження в цілому і методів певної сфери наукових інтересів, зокрема.

3. Інтерпретувати та аналізувати інформацію, коректно оцінювати нові й складні явища та проблеми з науковою точністю критично, самостійно і творчо.

4. Виявляти невирішені проблеми у предметній області фармації та визначати шляхи їх вирішення.

5. Формулювати наукові гіпотези, мету і завдання наукового дослідження.

6. Самостійно і критично проводити аналіз і синтез наукових даних.

7. Розробляти дизайн та план наукового дослідження, використовуючи відповідні методи дослідження в галузі фармації.

8. Виконувати та вдосконалювати сучасні методики дослідження за обраним напрямом наукового проекту та освітньої діяльності.

9. Використовувати результати наукових досліджень в фармацевтичній практиці, освітньому процесі та суспільстві.

10. Інтерпретувати можливості та обмеження наукового дослідження, його роль в розвитку системи наукових знань і суспільства в цілому.

11. Представляти результати наукових досліджень в усній і письмовій формах у науковому співтоваристві і суспільстві в цілому, відповідно до національних та міжнародних стандартів.

12. Управляти роботою колективу студентів, колег, міждисциплінарної команди.

13. Організувати навчання учасників освітнього процесу при виконанні наукової та освітньої діяльності та впливати на їх соціальний розвиток.

14. Оцінювати ефективність освітнього процесу, рекомендувати шляхи його удосконалення.

15. Демонструвати академічну доброчесність та діяти відповідально щодо достовірності отриманих наукових результатів.

Результати навчання для дисципліни.

Аспірант (здобувач) має знати:

- основи наукознавства і методику наукових досліджень конкретних проблем;

- основи методології і методи наукового дослідження;

- основи організації наукових досліджень в фармації;

- способи обґрунтування актуальності проблеми дослідження;

- способи визначення мети, завдання, об'єкта та предмета дослідження;

- особливості відбору, аналізу й обробки релевантної наукової інформації;

- особливості підготовки і оформлення наукових робіт фармацевтичного профілю.

Аспірант (здобувач) має вміти:

- обґрунтовувати поняття методології та методики наукових досліджень, поняття наукового методу;

- вибирати напрями наукового дослідження;

- розробляти програми наукового дослідження у фармацевтичній галузі;

- працювати з різними інформаційними джерелами;

- збирати, опрацьовувати та аналізувати зібрану інформацію з використанням сучасної методології наукових досліджень;

- формулювати висновки та пропозиції;

- активізувати творче мислення;

- оформляти результати наукових досліджень;

- раціонально організовувати інтелектуальну працю;
- розробляти наукові проблеми, писати наукові статті, роботи, застосовуючи при цьому нові інформаційні технології та програмне забезпечення;
- аргументовано виступати з доповідями за результатами науково-дослідницької роботи;
- впроваджувати результати досліджень в фармацевтичну практику.

2. Структура вибіркової навчальної дисципліни «Методологія проведення наукових досліджень»

Назва змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Денна форма			Заочна форма		
	Усього	У тому числі		Усього	У тому числі	
		Практ.	Самост. робота		Практ.	Самост. робота
<i>Розділ № 1. Теоретичні основи методології наукових досліджень</i>						
Наука та наукові дослідження: становлення і розвиток.	8	4	4	8	4	4
Організація науково-дослідної діяльності.	8	4	4	8	4	4
Основні принципи науки і наукового пізнання	8	4	4	8	4	4
Процес наукового дослідження і методологія наукового пізнання	8	4	4	8	4	4
Характеристика методів наукових досліджень	10	4	6	10	4	6
<i>Розділ №2. Організація наукового дослідження</i>						
Організація наукового дослідження та оцінка його ефективності	12	6	6	12	6	6
Інформаційне забезпечення наукової роботи	12	6	6	12	6	6
Методика теоретичних і експериментальних досліджень	12	6	6	12	6	6
Моделювання в науково-дослідній роботі	8	4	4	8	4	4
Методика підготовки, оформлення, захисту наукової роботи	12	6	6	12	6	6
Основні вимоги до наукових публікацій результатів науково-дослідної роботи	12	6	6	12	6	6
Впровадження результатів наукових досліджень	8	4	4	8	4	4

Контроль практичних навичок та теоретичних знань. Підсумковий контроль засвоєння дисципліни: диференційний залік	2	2	-	2	2	-
Разом:	120	60	60	120	60	60

3. Теми практичних занять вибіркової навчальної дисципліни «Методологія проведення наукових досліджень»

№ з/п	Тема	Кількість годин
1.	Наука та наукові дослідження: становлення і розвиток.	4
2.	Організація науково-дослідної діяльності.	4
3.	Основні принципи науки і наукового пізнання	4
4.	Процес наукового дослідження і методологія наукового пізнання	4
5.	Характеристика методів наукових досліджень	4
6.	Організація наукового дослідження та оцінка його ефективності	6
7.	Інформаційне забезпечення наукової роботи	6
8.	Методика теоретичних і експериментальних досліджень	6
9.	Моделювання в науково-дослідній роботі	4
10.	Методика підготовки, оформлення, захисту наукової роботи	6
11.	Основні вимоги до наукових публікацій результатів науково-дослідної роботи	6
12.	Впровадження результатів наукових досліджень	4
13.	Контроль практичних навичок та теоретичних знань. Підсумковий контроль засвоєння дисципліни: диференційний залік	2
	Разом	60

4. Теми самостійних робіт вибіркової навчальної дисципліни «Методологія проведення наукових досліджень»

№ з/п	Тема	Кількість годин
1.	Наука та наукові дослідження: становлення і розвиток.	4
2.	Організація науково-дослідної діяльності.	4
3.	Основні принципи науки і наукового пізнання	4
4.	Процес наукового дослідження і методологія наукового пізнання	4
5.	Характеристика методів наукових досліджень	6
6.	Організація наукового дослідження та оцінка його ефективності	6
7.	Інформаційне забезпечення наукової роботи	6
8.	Методика теоретичних і експериментальних досліджень	6
9.	Моделювання в науково-дослідній роботі	4
10.	Методика підготовки, оформлення, захисту наукової роботи	6
11.	Основні вимоги до наукових публікацій результатів науково-дослідної роботи	6
12.	Впровадження результатів наукових досліджень	4
	Разом	60

5. Методи навчання

Викладання вибіркової навчальної дисципліни «Методологія проведення наукових досліджень» на практичних заняттях забезпечується

методичними розробками для кожного практичного заняття, наочними засобами навчання для кожного заняття, інформаційним ресурсом кафедри, структурованими алгоритмами контролю вмінь. В якості методів навчання застосовуються проблемний виклад, кейс-стаді, дискусії, електронні (оглядові, проблемні) лекції, презентації, ділові ігри, заняття із застосуванням комп'ютерної техніки (ситуаційні завдання, тестові завдання).

Самостійна робота при вивченні вибіркової навчальної дисципліни забезпечується методичними розробками з самостійної роботи, наочними засобами навчання, інформаційним ресурсом кафедри, тематикою самостійних робіт, структурованими алгоритмами контролю вмінь. Завданням самостійної роботи студентів є отримання додаткової інформації для більш поглибленого вивчення дисципліни на практичних заняттях. Самостійна робота аспірантів, яка передбачена темою заняття поряд із аудиторною роботою, оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному занятті.

Підсумковий контроль. Диференційний залік проводиться на останньому занятті у вигляді підсумкової співбесіди.

6. Методи контролю:

Використовуються наступні методи контролю: усний, письмовий, комбінований, дискусійний.

Форми контролю, які використовуються:

Поточний контроль: тестовий контроль, перевірка рішення практичних завдань, перевірка складання конспектів, захист та оцінювання самостійної роботи, оцінка за активність здобувачів на заняттях, тези виступів на конференціях, участь у конференціях, публікація статті.

Підсумковий контроль: диференційний залік.

7. Схема нарахування та розподіл балів, які отримують аспіранти

Поточний контроль. Оцінювання успішності вивчення тем дисципліни виконується за традиційною 4-х бальною шкалою. Наприкінці вивчення дисципліни поточна успішність розраховується як середній поточний бал, тобто середнє арифметичне всіх отриманих аспірантом оцінок за традиційною шкалою, округлене до цілого числа.

Підсумковий контроль. Диференційний залік виставляється на останньому занятті з дисципліни за результатами підсумкової співбесіди при обов'язковому виконанні аспірантом всіх видів робіт, передбачених робочим навчальним планом і оцінених за поточну навчальну діяльність в середньому не нижче 3,00. Оцінка, отримана за відповідь на диференційному заліку, та бал середньої поточної успішності протягом вивчення дисципліни використовуються для розрахунку середнього арифметичного, що складає загальну оцінку з дисципліни.

Оцінки «добре» та «задовільно», отримані студентом при складанні підсумкового контролю (диференційний залік), не перескладаються. Аспірант, який був допущений до складання диференційного заліку та не з'явився на нього без поважних причин, вважається таким, що отримав незадовільну оцінку.

8. Рекомендована література

Основна (базова):

1. Добронравова І.С., Руденко О.В., Сидоренко Л.І. та ін. Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник. К.: ВПЦ «Київський університет», 2018. 607с.

2. Важинський С. Є., Щербак Т. І. Методика та організація наукових досліджень: Навч. посіб. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 260 с.

3. Зацерковний В. І., Тішаєв І. В., Демидов В. К. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. – 236 с.

4. Каламбет С. В., Іванов С. І., Півняк Ю. В. Методологія наукових досліджень: навч. посіб. Дн-вськ: Вид-во Маковецький, 2015. 191 с.

5. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень: Навчальний посібник / Крушельницька О. В. К.: Кондор, 2016. 192 с.

Допоміжна

1. Методологія наукових досліджень: навч.посібник/ В.С. Антонюк, Л.Г. Полонський, В.І. Аверченков, Ю.А. Малахов. К.: НТУУ «КПІ», 2015. 276 с.

2. Вдовичин І. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. Львів : Вид-во Львів. комерц. акад., 2015. 247 с.

3. Трохимчук В.В. Розроблення рекомендацій щодо створення локального формуляра лікарських засобів для хворих на гастрит і дуоденіт дітей/ В. В. Трохимчук, І. В. Вишницька. *Фармацевтичний журнал*. 2016. № 3-4. С.16-20

4. Роль стандартизації в системі раціональної фармакотерапії/ Л. М. Унгурян, І. В. Вишницька, О. І. Беляєва, І. Б. Петкова, Ю.С. Каравелкова // II International Scientific and Practical Conference “Topical issues Of Science And Education” /Open Access Peer-reviewed Journal Science Review 7(7), December 2017, Vol.7. P. 55-57.

5. Вишницька І.В., Трохимчук В.В. Маркетинговий аналіз окремих груп протидіабетичних лікарських засобів, представлених на фармацевтичному ринку України. *Фармацевтичний журнал*. 2017. №2. С. 3-11.

6. Здійснення фармацевтичної опіки при відпуску лікарських засобів з аптеки хворим з гіпертонічною хворобою як складника належної аптечної практики/ Л.М. Унгурян, І.В. Вишницька, Г.В. Бутенко, Н.А. Прилипко // Збірник наукових праць за матеріалами науково-практичної конференції «Впровадження належних практик у фармації: досягнення, перспективи та проблеми» (м. Київ, 15 листопада 2017 р.) / [відповід. редактори: канд. фарм. наук Гнітько І.В., канд. фарм. наук Гетало О.В., доц. Шостак Л.Г., лаборант кафедри фармації Бут К.С.] - К.: видавництво КиМУ, 2017. С. 12-14.

7. Наукознавчий аналіз становлення фармацевтичної логістики в Україні/ Беляєва О.І., Унгурян Л.М., Прилипко Н.А., Вишницька І.В. *Journal of Education, Health and Sport*. Vol. 6, No 12. 2016. P. 951-967.

8. Comorbidities as factors influencing choice of drug in arterial hypertension therapy/ Vyshnytska Iryna, Unhurian Liana, Bieliaieva Oksana, Pietkova Iryna. Medical theory: collective monograph / Bulavenko Olga, Muntian Olga, Muntian Maksym, Yarovenko Anatolii, etc. International Science Group. Boston: Primedia eLaunch, 2020. P. 68-76. Available at: DOI : 10.46299/isg.2020.MONO.MED.II

9. Effective communication of Ukrainian medical opinion leaders in social network. O.Skalatska, A.Nerubasska, T. Yamilova, O.Bielyaieva, L. Zahorodnia. *JCR*, 2020; 7 (4): 1673-1678

10. Implementation of Standards of Good Pharmacy Practice in the World: A Review/ Liana Unhurian, Oksana Bielyaieva, Irina Vyshnytska, Natalia Suschuk, Irina Petkova. *Asian Journal of Pharmaceutics*. Jan-Mar 2018 (Suppl). 12 (1). P. 42-46.

11. Introduction to research methodology Editor: Dr Imre Boncz, Pécs, 2015. 296 p.

12. Peter Pruzan. Research Methodology: The Aims, Practices and Ethics of Science. Springer International Publishing. Switzerland, 2016. 326 p.

13. Rascati, Karen L. Essentials of pharmacoeconomics / Karen L. Rascati. 2nd edition, 2015. 313p.

14. SIAPS. 2017. Applying Principles of Pharmacoeconomics to Improve Medical Product Selection and Use in Low- and Middle-income Countries: Trainer's Guide. Submitted by the Systems for Improved Access to Pharmaceuticals and Services Program to the US Agency for International Development. 89 p.

9. Інформаційні ресурси

1. Державний Експертний Центр МОЗ України <http://www.dec.gov.ua/index.php/ua/>

2. ДП "Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів" <http://sphu.org/>

3. Законодавство України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.rada.kiev.ua>; <http://www.nau.kiev.ua>; <http://www.ukrpravo.kiev.com>; <http://www.liga.kiev.ua>.

4. Методологія науки - [Електронний ресурс]. - Режим доступу : sites.google.com/site/fajrru/Home/scientific.

5. Національна наукова медична бібліотека України <http://library.gov.ua/>

6. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua/>

7. Національна парламентська бібліотека України. URL : <http://www.nplu.kiev.ua>

8. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>.

9. Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки : Закон України від 11.07.2001 р. №2623-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-14>

10. Ресурс лікарських засобів «Компендіум». URL: <http://compendium.com.ua>

11. Харківська державна наукова бібліотека ім. Короленка [Електронний ресурс]. URL : <http://korolenko.kharkov.com>

12. Google Scholar або Google Академія: пошукова система і некомерційна бібліометрична база даних, що індексує наукові публікації та наводить дані про їх цитування. URL : <https://scholar.google.com.ua/>